

OP DUURZAME WIJZE VOORZIEN IN WOONRUIMTE

Position Paper over Wonen en Bouwen in Nederland voor de Eerste Kamer

Vincent Gruis¹, 9 april 2024

Duurzaamheid is een belangrijke voorwaarde voor het op verantwoorde wijze voorzien in onze woonruimte. Waar tot voor kort de nadruk lag op energiezuinigheid, is nu duidelijk dat duurzaamheid ook gaat over onder meer de milieu-impact van de productie en renovatie van woningen, klimaatbestendigheid en biodiversiteit. In deze paper leg ik de nadruk op de milieu-impact van (ver)bouwactiviteiten en *geef ik mijn aanbevelingen cursief weer*.

Milieu-impact en urgentie

De milieu-impact van onze bouwactiviteiten laat zich in enge zin uitdrukken in CO₂ uitstoot als gevolg van de productie en verwerking van bouwmaterialen en in brede zin in de integrale milieukosten. De integrale milieukosten worden in Nederland uitgedrukt in de MilieuPrestatieGebouwen (MPG), die bepaald wordt op basis van 11 (straks 19) indicatoren voor een breed scala aan milieu-effecten. Daarnaast is er de BENG eis, die afdwingt dat nieuwbouwwoningen energiezuinig zijn en weinig CO₂ uitstoot veroorzaken tijdens het gebruik.

De urgentie van milieuvriendelijk bouwen wordt goed duidelijk gemaakt in de studie 'Woningbouw binnen planetaire grenzen', die uitgaat van een zogenaamd CO₂ budget. Om opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 °C is er een maximale hoeveelheid CO₂ die wereldwijd nog mag worden uitgestoten. Deze maximale uitstoot is een randvoorwaarde om onze wereld gezond, veilig en leefbaar te houden voor onszelf en toekomstige generaties. Met onze huidige manier van bouwen wordt het 'CO₂-budget voor de Nederlandse bouw' in 2027 overschreden. Dit maakt het van groot belang dat we inzetten op alternatieve vormen van voorzien in woonruimte waaronder: beter benutten van de bestaande voorraad (woningdelen, -splitsen), optoppen & transformeren, kleiner bouwen, hoogwaardig hergebruik van producten en materialen, biobased bouwen, en intensieve industrialisatie.²

Bij nieuwe programma's moet niet worden gestuurd op woningbouwafspraken, maar op woonruimteafspraken, waarbij duurzaamheid integraal mee wordt genomen, mede door voorrang te geven aan realisatie van woonruimte binnen, aan, op en bij bestaande gebouwen.

Koplopers en peloton

Nieuwbouw zal nodig blijven om in de behoefte te voorzien. Juist gezien de grote aantallen die nodig zijn, wordt het nog belangrijker om de milieu-impact per nieuwbouwwoning te verlagen. Periodieke aanscherping van de MPG-grens voor het verkrijgen van een bouwvergunning is en blijft nodig, liefst tijdig aangekondigd, zodat de bouwsector er zich op voor kan bereiden.

Om deze aanscherping ambitieus én haalbaar te maken, moeten overheid en marktpartijen zich (blijven) verenigen in een programma van en met koplopers die laten zien hoe laag de milieu-impact kan zijn met innovatieve technieken en materialen en daarmee de toon zetten voor de sector.

¹ Hoogleraar Housing Management TU Delft en voorzitter Transitieteam Circulaire Bouweconomie

² <https://www.copper8.com/woningbouw-binnen-planetaire-grenzen/>

Industrialisatie en innovatie

Van industrialisatie is te verwachten dat dit tegemoet kan komen aan veel uitdagingen die nu parten spelen bij nieuwbouw: sneller, beter, minder arbeidsintensief én milieuvriendelijker. Tegelijkertijd vergt continue verbetering van de milieuprestatie ook periodieke innovatie. Ik krijg van marktpartijen nog steeds signalen dat, wanneer een concept is ontwikkeld en/of een technische innovatie heeft plaatsgevonden, er in 'iedere' gemeente een intensieve toetsing plaatsvindt om de bouwvergunning te verkrijgen. Dit leidt tot onnodig hoge transactiekosten, vertraging van de bouwproductie en zet een rem op de toepassing van milieuvriendelijkere bouwmethoden.

De overheid kan industrialisatie en innovatie faciliteren door algemene bouwvergunningen te gaan verlenen voor getoetste concepten en bouwsystemen, die met vertrouwen alleen nog marginaal beoordeeld hoeven te worden door individuele gemeenten.

Renovatie en milieu-impact

Hoewel we bij duurzaam bouwen vaak snel denken aan nieuwbouw, is het goed te beseffen dat meer dan de helft van de totale milieukosten wordt veroorzaakt door renovatie en niet door nieuwbouw van gebouwen.³ Bij woningcorporaties zijn de totale milieukosten van renovatiemaatregelen (door de grote aantallen maatregelen) zelfs zo'n tweemaal zoveel als de totale milieukosten van nieuwbouw van corporatiewoningen.⁴ Dit betekent niet dat we niet moeten renoveren, maar dat we ook dat zo milieuvriendelijk mogelijk moeten gaan doen. Hierbij moeten de gevolgen voor de energieprestatie en de milieu-impact van de verbouwmaatregelen integraal worden afgewogen.⁵

Voer ook een MPG voor renovatie in en combineer deze met een beoordeling van de energieprestatie in een zogenaamde MilieuEnergiePrestatieGebouwen (MEPG) eis.

³ <https://circulairebouweconomie.nl/wp-content/uploads/2022/04/EIB-Metabolic-materiaalstromen-bouw.pdf>

⁴ https://circulairebouweconomie.nl/wp-content/uploads/2022/11/Woningcorporaties-aan-de-slag-met-circulair-renoveren_Rapport_Bouwhulp_221110_STD.pdf

⁵ <https://www.copper8.com/grote-kans-voor-circulaire-energie-renovaties/>